

УДК 94(476)

Оксана Валіон

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ТА КРАЇН ЄВРОСОЮЗУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті проаналізовано основні напрямки співпраці між Білоруссю та Європейським Союзом у зовнішньоекономічній сфері на сучасному етапі. Окреслено загальний формат відносин “Білорусь–ЄС”. Основну увагу сконцентровано на таких аспектах двосторонніх торговельно-економічних взаємин: зовнішньоторговельний обіг, експортно-імпорتنі операції, інвестиційна політика, міжнародна технічна допомога.

Ключові слова: Республіка Білорусь, країни Європейського Союзу, торговельно-економічне співробітництво, експорт, інвестиції.

Проблематика побудови взаємовигідного партнерства і співробітництва на Європейському континенті належить до пріоритетних тем не лише для української історичної науки, а й європейської, світової. Глобалізаційні та інтеграційні процеси, що відбуваються нині, лише актуалізують інтерес до вказаного наукового дискурсу. У цьому контексті важливим і цінним є досвід взаємодії між Республікою Білорусь та країнами Європейського Союзу. Близькість кордонів сприяє налагодженню між ними тісної і ефективної співпраці. Для Білорусі, яка здійснює регіональну інтеграційну політику, а також прагне знайти своє місце у світовій економіці та системі міжнародних зв'язків, співробітництво з потужним об'єднанням європейських держав є надзвичайно важливим. Спільні інтереси, проблеми, виклики спонукають до пошуку й поглиблення тривалих двосторонніх відносин.

Взаємодія з потужним і перспективним ринком Європейського Союзу є особливо необхідною для економіки Республіки Білорусь, її підприємств. ЄС у такій співпраці вбачає подальше поширення ідей єдиної Європи на схід, формування загальноєвропейського економічного простору. Білорусь та Євросоюз докладають значних зусиль у зміцненні стабільності й безпеки на Європейському континенті.

Зазначимо, що на сучасному етапі підвищення уваги Євросоюзу до Білорусі також продиктоване особливостями поглиблення євразійської інтеграції. Крім того, значний вплив на трансформацію політики ЄС щодо Білорусі пов'язаний із участю Президента Республіки Білорусь Олександра Лукашенка у врегулюванні української кризи. Відтак, особливістю “нової” політики Євросоюзу стосовно РБ є активізація взаємодії й переміщення співробітництва, переважно, в економічну, соціальну, енергетичну й транспортну сфери [1]. Власне, торговельно-економічна складова у відносинах “Білорусь-ЄС” завжди відігравала вагоме місце.

Зовнішньоекономічна діяльність Білорусі у сучасних умовах загалом і зовнішньоекономічні зв'язки між республікою і країнами Європейського Союзу, зокрема, відображені в працях переважно білоруських науковців, меншою мірою – російських і українських. На нашу увагу заслуговують монографії В. Шимова – “Экономическое развитие Беларуси на рубеже веков: проблемы, итоги, перспективы” [2], що була видана в 2003 р., та “Национальная экономика Беларуси” [3], опублікована у 2012 р. У них автор проаналізував зовнішньоекономічний потенціал Республіки Білорусь та особливості її багатовекторної міжнародної економічної політики у контексті глобалізації.

Аналіз посткризових тенденцій розвитку інноваційних процесів у світовій економіці та механізмів їх активізації в Росії і Білорусі за допомогою залучення прямих іноземних інвестицій досліджено у книзі “Внешнеэкономический фактор в стратегии модернизации России и Беларуси” [4]. Під час написання статті певною мірою прислужилася праця “Беларусь и Европейский Союз: от изоляции к сотрудничеству” [5], видана у 2011 р. за підтримки Центру європейських досліджень та Фонду Конрада Аденауера. Комплексний аналіз експортно-імпортних процесів Білорусі від здобуття незалежності здійснено у колективній монографії білоруських науковців Є. Качуровського та Ю. Астапченка “Беларусь: новая торговая политика” [6]. У контексті проблематики дослідження теоретичний і практичний інтерес становили низка аналітичних статей. Особливості зовнішньоекономічної політики Республіки Білорусь на сучасному етапі висвітлені в розвідках наступних науковців: О. Синявської, О. Машевської [7], А. Прищепи [8], Г. Шмарловської [9], А. Дайнеко [10] та ін. Тенденції, проблеми й перспективи торговельно-економічної співпраці між Білоруссю і країнами ЄС розглянуто в працях В. Улаховича [11], Ю. Лукашевича [12], А. Русаковича [13], О. Сосункевича [14], В. Шадурського [15], Н. Бучневої [16], С. Балюк [17], Ю. Абуховича, Є. Бедрицької, Д. Солабуто [18], А. Малої [19], О. Ковшар [20; 21] та ін.

Білорусь – це країна із малою відкритою економікою. За цим показником республіка входить у перелік країн-лідерів. Особливе географічне розташування, обмеженість ресурсної бази, невеликі розміри внутрішнього ринку, безумовно, посилюють потребу зовнішньоторговельної активності держави, актуалізують проблеми розширення експортної діяльності, виходу на нові зовнішні ринки за рахунок випуску конкурентоспроможної продукції. Кошти, отримані від експортних операцій, вкладаються у розбудову інших галузей соціально-економічного сектору.

У зв'язку з цим, Білорусь проводить багатовекторну зовнішню політику, у контексті якої налагоджуються взаємовигідні торговельно-економічні зв'язки із зарубіжними партнерами, з багатьма – співпраця не обмежується торгівлею, створюються спільні підприємства, розробляються й втілюються різноманітні міждержавні програми й проекти.

Одним із пріоритетних напрямків зовнішньої політики Республіки Білорусь на європейському векторі є інтенсифікація партнерства із Євросоюзом. Країни ЄС, у першу чергу, Польща, Литва, Латвія не лише мають з Білоруссю спільні кордони, але й тісно пов'язані з нею історичними, культурними, економічними відносинами [15]. Європейський Союз становить один із найбільших ринків у світі, що характеризується високою купівельною спроможністю [19]. З огляду на це, налагодження й поглиблення торговельно-економічного двостороннього співробітництва сприятиме модернізації білоруської економіки, підвищенню конкурентоспроможності її товарів, інтеграції Білорусі у світовий глобальний простір.

Витоки співробітництва Білорусі і ЄС на сучасному етапі датуються початком 1990-х рр. Саме тоді було закладено основу подальших двосторонніх відносин. Здійснювалися двосторонні візити, проводилися переговори на вищому рівні, результатом яких стало підписання 6 березня 1995 р. Угоди про партнерство і співробітництво між Європейським Союзом і Республікою Білорусь. Документ створив необхідну договірно-правову базу для інтенсифікації співробітництва у всіх напрямках. Відносно торговельно-економічного виміру двостороннього діалогу Сторони зобов'язалися сприяти взаємовигідній торгівлі й вкладанню інвестицій, а також гармонічним економічним відносинам між державами, їх стабільному економічному розвитку. Проте через конституційну кризу в Білорусі 1996 р. і листопадовий референдум ратифікацію Угоди було призупинено.

У 1997–2007 рр. політичний діалог між Республікою Білорусь і ЄС був обмежений, не отримала розвитку договірно-правова база, країна не приймала повноцінної участі в програмах ЄС, зокрема, в Європейській політиці сусідства (ЄПС). Ще 20 грудня 2006 р. ЄС прийняв рішення про виключення Білорусі із Загальної системи преференцій з червня 2007 р., що призвело до фінансових втрат Білорусі у торгових відносинах з ЄС. Лише впродовж 2007–2008 рр. поступово почали змінюватися умови відновлення політичних відносин Білорусі та ЄС. У березні 2009 р. на саміті ЄС Білорусь офіційно запросили для участі в програмі Східне партнерство (СП), яка формувала сфери й напрямки подальшої співпраці. Зауважимо, що активізація відносин з ЄС здійснювалася в комплексі із посиленням участі Білорусі в інтеграційних об'єднаннях СНД [13].

Новим імпульсом у двосторонніх взаєминах стали події грудня 2010 р., пов'язані із президентськими виборами у Білорусі. Дії білоруської влади відносно силового придушення антиурядового мітингу, переслідувань і арештів представників опозиції призвели до введення на початку 2011 р. режиму санкцій проти багатьох урядовців країни. І лише 15 лютого 2016 р. Рада ЄС прийняла рішення про скасування більшості санкцій щодо Білорусі, відкривши нову сторінку в історії двостороннього співробітництва. Скасування європейських санкцій створювало можливості для інтенсифікації торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва Білорусі з ЄС. Відтак, нині постає нагальна необхідність підготовки Угоди про партнерство і співробітництво між Білоруссю і ЄС у нових рамках двосторонніх відносин [22]. Адже Білорусь залишилася єдиною серед шести країн-учасниць програми Євросоюзу Східне партнерство, яка не має вказаної двосторонньої угоди з ЄС [23].

Бачимо, що впродовж 1990–2000-х рр. відносини між Республікою Білорусь і ЄС розвивалися неоднозначно, охоплюючи періоди охолодження й поживлення у двосторонніх взаєминах.

Незважаючи на політичні суперечності, торговельно-економічна співпраця між Білоруссю і країнами ЄС зберігала свою важливість з часу незалежності РБ. У Посланні Президента білоруському народу і Національним зборам у травні 2012 р. було відзначено, що “Європейський союз – один із найважливіших векторів для Білорусі у навколишньому світі. Економічно, та й політично Білорусь і Євросоюз є важливими один для одного партнерами. За експортом Євросоюз виступає для нас партнером номер один, за загальним товарообігом – номер два після Росії” [13].

Нині на частку Євросоюзу припадає близько 30 % білоруського експорту та п'ята частина імпорту. З 1997 р. товарообіг між ЄС і Білоруссю зріс у понад 20 разів. Відтак, Європейський Союз займає друге місце серед основних торговельно-економічних партнерів Білорусі. Перше належить Російській Федерації, з якою встановлені тісні інтеграційні зв'язки.

Необхідно зазначити, що труднощі у білорусько-російських торговельно-економічних відносинах переконували керівництво Білорусі у небезпечності односторонньої орієнтації і змушували шукати інші великі ринки збуту продукції [24, арк. 12]. Тому впродовж 2000-х рр. поступово зменшується частка товарообігу з РФ, тоді як розширюються зовнішньоторговельні взаємини із країнами поза СНД, зокрема, з ЄС. Якщо у географічній структурі експорту Білорусі у 1995 р. частка Росії становила 45,6 %, то у 2008 р. – 32,1 %, тоді як країни Євросоюзу відповідно – 12,0 % і 43,9 %. Водночас імпорт Білорусі з Росії у 1995 р. складав 53,3 %, а у 2008 р. – 59,8 %. Частка ЄС була наступною: 16,3 % (1995 р.) і 21,7 % (2008 р.) [25]. На частку Росії у 2016 р. припадало 51,2 % всього товарообігу Республіки Білорусь (у 2015 р. – 48,4 %), у тому числі – 46,2 % експорту (у 2015 р. – 39,0 %) і 55,5 % імпорту (у 2015 р. – 56,6 %) [26; 7].

Упродовж 2000–2015 рр. товарообіг Республіки Білорусь із країнами Європейського Союзу зріс із 3938,0 млн доларів США до 14 382,5 млн. При цьому експорт збільшився з 2085,3 млн доларів США до 8 549,0 млн, тоді як імпорт у 2000 р. становив 1852,7 млн доларів США, а у 2015 р. – 5833,5 млн. Відтак, упродовж вказаного часу спостерігалось позитивне сальдо зовнішньої торгівлі Білорусі та ЄС. У 2000 р. становило 232,6 млн доларів США, а у 2015 р. – 2715, 5 млн [27]. Варто зазначити, що, хоча й Республіка Білорусь відчула вплив на економіку негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи 2009 р., проте зовнішньоторговельні зв'язки із країнами ЄС у той час лише поглиблювалися [20].

У січні – березні 2017 р., згідно відомостей Національного статистичного комітету, обсяги зовнішньої торгівлі товарами Республіки Білорусь з ЄС становили 2925,3 млн доларів США, тоді як за аналогічний період 2016 р. – 2770,3 млн. При цьому білоруський експорт збільшився за цей час із 1 605,9 млн доларів США у 2016 р. до 1613,6 млн у 2017 р., тоді як імпорт зменшився – із 1164,4 млн доларів США (січень – березень 2016 р.) до 1 311,7 млн (січень – березень 2016 р.) [28]. Зазначена динаміка є доволі обнадійливою, оскільки в останні роки товарообіг між Республікою Білорусь і країнами Європейського Союзу знизився. У 2015 р. він становив 14,3 млрд доларів і знизився більш ніж на 5,5 млрд доларів у порівнянні з 2014 р. Експорт у 2015 р. скоротився на 19,4 % , а імпорт – на 38,3 % [29]. Сподіваємося, що новий етап у двосторонніх взаєминах, який спостерігається нині, позитивно вплине на динаміку торговельно-економічних зв'язків.

Найбільшими торговельними партнерами із країн ЄС для Республіки Білорусь є Німеччина, Польща, Литва, Латвія та Італія [24, арк. 74]. Головними експортними статтями Білорусі до країн ЄС є нафта і продукти нафтопереробки, калійні й азотні добрива, металопродукція, вантажні та легкові автомобілі, трактори, шини, молочна і м'ясна продукція, меблі. Щодо імпорту товарів, то тут провідне місце займають продовольчі товари і зерно, продукція хіміко-фармацевтичної промисловості, а також різне устаткування для харчової та легкої промисловості [7].

Зазначимо, що нині Білорусь пропонує понад 1000 найменувань товарів експортної продукції. Країна входить до лідерів серед світових експортерів вантажних автомобілів, тракторів, дорожньо-будівельної та комунальної техніки. Білорусь випускає 17% всіх комбайнів у світі, 6 % тракторів, 6,4 % льоноволокна і 1, 6 % картоплі, а частка виробника кар'єрних самоскидів БелАЗ на світовому ринку досягає 30 %. Виробляючи 1,4 % світових обсягів молока, в експорті молочних продуктів країна займає 2,4 %, а за вершковим маслом – 4,6 %. Крім того, за експортом ІТ-послуг на душу населення Білорусь випереджає всі країни СНД. Є значні напрацювання в сфері високих технологій, зокрема у виробництві оптичних і лазерних приладів, автоматизованих систем управління [30]. Разом з тим, у білоруському експорті все ж переважає сировина, він має виражений “нафтовий” характер. Це демонструє таблиця 1. Відтак, якщо в імпорті домінує високотехнологічна продукція, то в експорті помітна недостатня частка наукоємних товарів.

Таблиця 1.

Внесок нафтопродуктів в експорт товарів ЄС

	Експорт нафтопродуктів (у млн доларів)	Загальний обсяг експорту (у млн доларів)
Нідерланди	5477	6157,9
Латвія	1640	3150,8
Естонія	439,6	578,2
Велика Британія	379,8	406,9
Італія	375	553,3
Польща	283,8	1123,2
Литва	247,2	859,3

[31]

У торговельно-економічних відносинах “Білорусь-ЄС” спостерігаються певні проблеми, що стримують зовнішньоторговельні зв’язки. Серед них назвемо: нетарифні бар’єри ЄС (кількісні обмеження, антидемпінгові санкції), посилення технічних вимог, стандартів якості [19].

Важливим напрямком співробітництва у сфері зовнішньоекономічної діяльності між Білоруссю і країнами Євросоюзу є залучення іноземних інвестицій у галузі економіки, зокрема, у виробництво наукоємних і високотехнологічних товарів, сільськогосподарської продукції високої якості, впровадження європейського досвіду використання альтернативних джерел енергії, а також розвитку транспортних комунікацій [19].

Нині країни ЄС є лідерами за обсягом інвестицій в економіку Республіки Білорусь. Про це свідчить щорічне збільшення, створених на території Білорусі спільних та іноземних підприємств за участю європейського капіталу (на початок 2010 р. – 1983 підприємства). У 2010 р. прями інвестиції з ЄС склали 4,039 млрд доларів [19]. У 2013 р. обсяг інвестицій з країн ЄС становив 6,54 млрд доларів США (у 2012 р. – 6,48 млрд доларів), з них прями – 4,6 млрд доларів (у 2012 р. – 4,6 млрд доларів), прями інвестиції на чистій основі – 0,73 млрд доларів (у 2012 р. – 0,46 млрд доларів) [32]. Отже, на частку Євросоюзу припадає близько половини всіх іноземних інвестицій, залучених в економіку Республіки Білорусь.

Зазначимо, що провідними інвесторами у білоруську економіку є Велика Британія, Кіпр, Нідерланди, Австрія, Польща, Литва, Латвія, Німеччина, Швейцарія [32].

З 2008 р. уряд Білорусі організовує інвестиційні форуми, де обговорюються можливості ведення бізнесу у Білорусі і залучення інвестицій в країну. Показово, що більшість з них пройшли в країнах ЄС. Перший форум відбувся у 2008 р. у Лондоні, другий – у 2009 р. у Мінську, третій – у 2010 р. у Франкфурті-на-Майні, четвертий – у 2014 р. у Лондоні, п’ятий – у 2015 р. у Стамбулі, шостий – у 2016 р. у Відні. Сьомий інвестиційний форум заплановано провести у жовтні 2017 р. у Люксембурзі. Безумовно, інвестиційні форуми є важливим механізмом інформування світової громадськості про інвестиційні можливості й перспективи Білорусі. Це своєрідний майданчик для пошуку зарубіжних інвесторів та тривалих ділових контактів.

Важлива роль у залученні іноземних інвестицій в економіку Республіки Білорусь покладається на вільні економічні зони (ВЕЗ). Білорусь, з її вигідним економіко-географічним та геополітичним становищем, розвинутою виробничою

та соціальною інфраструктурами, наявністю кваліфікованого персоналу приваблює умовами для створення ВЕЗ [24, арк. 38]. Діяльність у Білорусі вільних економічних зон (“Брест”, “Минск”, “Гомель-Ратон”, “Витебск”, “Могилев”, “Гродноінвест”) демонструє вагомі результати: реалізуються вигідні інвестиційні проекти, здійснюється співпраця з інвесторами із різних країн, у тому числі із країн ЄС, впроваджуються сучасні технології й устаткування, що підвищує якість і конкурентоспроможність білоруської продукції, сприяє її диверсифікації.

Для ефективної інвестиційної діяльності необхідні сприятливі умови для ведення бізнесу у Білорусі. Потрібно зазначити, що країна докладає зусиль щодо вдосконалення законодавства у галузі інвестицій, зокрема, іноземним інвесторам надається низка пільг у здійсненні їхньої діяльності на території республіки, приймаються пропозиції відносно зміни до нормативних правових актів, що обмежують права інвесторів тощо.

Не можна оминути економічних аспектів співпраці Білорусі та ЄС у вимірі міжнародної технічної допомоги. Країни Європейського Союзу виступають основним джерелом донорської допомоги Республіці Білорусь. За рахунок коштів ЄС здійснюється облаштування державного кордону Білорусі, модернізація національної прикордонної та митної інфраструктури, обмін досвідом та реалізація пілотних проектів у енергетичній, транспортній, агропродовольчій, природоохоронній, освітній, культурній та інших пріоритетних областях [33].

З 1992 р. за лінією Програми технічної допомоги ЄС країнам СНД (ТАСІС) Білорусі було виділено близько 200 млн євро на більш ніж 420 проектів. В рамках Інструменту сусідства і партнерства ЄС (наступника програми ТАСІС) на 2007–2011 рр. для республіки зарезервували близько 43 млн євро [18]. У 2007–2013 рр. Білорусі виділено 71,6 млн євро на програми і проекти в сфері енергоефективності, екології, стандартизації, медицини, регіонального розвитку. За програмами транскордонного співробітництва ЄС “Польща – Україна – Білорусь”, “Латвія – Литва – Білорусь” і “Регіон Балтійського моря” у Білорусі реалізовано проекти із загальним бюджетом близько 55 млн євро. Країна взяла активну участь у тематичних програмах ЄС ТЕМПУС, ЕРАЗМУС МУНДУС, ТАЙЕКС та ін. Нині участь Білорусі в нових регіональних і транскордонних програмах співпраці ЄС відбувається в рамках Європейського інструменту сусідства на 2014–2020 рр. [33]. Бюджет програми – 15,4 млрд євро – на період 2014–2020 рр. передбачає виділення основної суми фінансування 16 країнам-партнерам, що охоплюються Європейською політикою сусідства.

Додаткові можливості для взаємодії з ЄС відкриває ініціатива “Східне партнерство”, що передбачає істотне поглиблення співпраці Євросоюзу з шістьма країнами-партнерами: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою і Україною. Разом з іншими країнами Білорусь ініціює розробку в рамках СП конкретних проектів, спрямованих на розвиток мережі енергетичних і транспортних комунікацій, зміцнення регіональної енергетичної безпеки, протидію екологічним загрозам, підвищення ефективності охорони кордонів та митних забезпечень торгівлі між країнами-партнерами та ЄС. Передбачено створення регіональних механізмів залучення інвестицій, а також повноцінного “бізнес-вимірювання” СП у вигляді постійно діючої платформи для діалогу й співпраці між діловими колами та економічними структурами країн-партнерів і ЄС [33].

Після скасування санкцій з 1 березня 2016 р. проти білоруських чиновників і бізнесменів, ЄС пообіцяв Білорусі економічну допомогу, торговельні преференції й підтримку у вступі до СОТ. Білоруські компанії також отримають доступ до фінансування від Європейського інвестиційного банку та

Європейського банку реконструкції та розвитку. Відтак, новий етап у розвитку білорусько-європейських відносин сприятиме поглибленню двосторонньої співпраці в контексті розв'язання актуальних міжнародних і регіональних проблем. При цьому, як вважають білоруські урядовці, економічна взаємодія Брюсселя і Мінська не завдає шкоди євразійській інтеграції і стратегічній співпраці з Росією. Білорусь розглядає два інтеграційних процеси – ЄС і ЄАЕС – як взаємодоповнюючі і у довготерміновій перспективі конвергентні [1].

Сучасний характер міжнародних відносин обумовлює потребу встановлення тісних та ефективних взаємин між державами. Визначальними в дво- та багатосторонньому співробітництві є економічні аспекти в зв'язку із формуванням глобального економічного простору. З огляду на це, різнопланова взаємовигідна торговельно-економічна співпраця Білорусі й країн Європейського Союзу сприяє розв'язанню питань, пов'язаних із диверсифікацією зовнішньої торгівлі республіки, інвестиційною діяльністю, модернізацією білоруської економіки, підвищення конкурентоспроможності її продукції, нарощування білоруського експорту. Білорусько-європейські відносини впродовж досліджуваного часу були неоднозначними, однак нині здійснюється пошук можливостей для виведення їх на новий рівень розвитку. Накопичений досвід двостороннього діалогу в торговельно-економічній сфері стане доброю основою подальшої співпраці між основними учасниками євразійської та європейської інтеграційних об'єднань.

Список використаних джерел

1. *Барахвостов П.* Участие Республики Беларусь в “Восточном партнерстве” (2013–2016 гг.) / П. Барахвостов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/156206/1/barahvostov_2016_Diplomatiya_Belarusi.pdf.
2. *Шимов В.* Экономическое развитие Беларуси на рубеже веков: проблемы, итоги, перспективы / В. Шимов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/113216/>.
3. *Шимов В.* Национальная экономика Беларуси: учебник / В. Шимов [и др.]; под ред. В. Н. Шимова. – 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: БГЭУ, 2012. – 651 с.
4. *Внешнеэкономический фактор* в стратегии модернизации России и Беларуси / под ред. И. Войтова. – Минск, 2012. – 288 с.
5. *Беларусь* и Европейский Союз: от изоляции к сотрудничеству под ред. Х.-Г. Вика, Ш. Малериуса. – Вильнюс: Фонд Конрада Аденауэра, 2011. – 182 с.
6. *Качуровский Е., Астапченко Ю.* Беларусь: новая торговая политика / Е. Качуровский, Ю. Астапченко. – Мн., 2002. – 480 с.
7. *Синявская О., Машевская О.* Внешнеэкономическая деятельность и внешнеэкономические связи Республики Беларусь на современном этапе / О. Синявская, О. Машевская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.i-bteu.by/bitstream/handle/22092014/2289/%D0%A1%>.
8. *Прищепа А.* Многовекторность структуры экспорта Республики Беларусь / А. Прищепа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.miu.by/journals/item.tmiu/issue.5/article.2.html>.
9. *Шмарловская Г.* Многовекторность внешней торговли Республики Беларусь в посткризисный период / Г. Шмарловская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.psu.by/bitstream/123456789/631/1/Shmarlovskaja_2012-5-r2.pdf.
10. *Дайнеко А.* Внешнеэкономические приоритеты экономики Беларуси / А. Дайнеко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://catalog.belstu.by/catalog/articles/d/IDX100a/view/84142>.
11. *Улахович В.* Отношения между Республикой Беларусь и Европейским Союзом: состояние и перспективы развития / В. Улахович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/2001n2r07.pdf>.
12. *Лукашевич Ю.* Эволюция подходов ЕС к Беларуси: перспективы и возможности сотрудничества / Ю. Лукашевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pu.by/iss/n36/Lukashevich36.pdf>.
13. *Русакевич А.* Беларусь – Европейский Союз: основные проблемы партнерства / А. Русакевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/29187/1/rusakovich_Bel-polsk_otnosheniya_2012.pdf.
14. *Сосункевич О.* Перспективы сотрудничества Республики Беларусь и Европейского Союза / О. Сосункевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edoc.bseu.by:8080/handle/edoc/60158>.
15. *Шадурский В.* Отношения Республики Беларусь и Европейского Союза: внутренний и внешний контекст / В. Шадурский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evolutio.info/content/view/611/232/>.
16. *Бучнева Н.* Республика Беларусь – Европейский Союз: трансграничное сотрудничество регионов / Н. Бучнева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.vsu.by/xmlui/bitstream/handle/123456789/3453/%D0%9D>.
17. *Балюк С.*

Экономическое развитие Европейского Союза и Республики Беларусь: региональный аспект / С. Балюк [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/49786>. 18. Абухович Ю., Бедрицкая Е., Солабуто Д. Современное состояние и перспективы сотрудничества Республики Беларусь с основными внешнеторговыми партнерами / Ю. Абухович, Е. Бедрицкая, Д. Солабуто [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pas.by/dfiles/001121_894989_abuhovich5.pdf. 19. Малая А. Перспективные направления развития внешнеэкономических связей Республики Беларусь со странами Европейского Союза / А. Малая [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rep.bntu.by/handle/data/11686>. 20. Ковшар Е. Внешняя торговля Республики Беларусь в условиях мирового финансово-экономического кризиса / Е. Ковшар [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/33261>. 21. Ковшар Е. Роль урегулирования торгово-экономического сотрудничества Республики Беларусь со странами – членами Европейского союза в развитии экспортного потенциала страны / Е. Ковшар [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/1021/176/>. 22. ЕС–Беларусь: перспективы после отмены санкций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.soyuz.by/news/expert/24906.html>. 23. Беларусь–ЕС: почему сотрудничество есть, а договора нет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.com/ru5>. 24. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України (далі – ГДА МЗС України), ф. 8 (Посольство України в Республіці Білорусь), оп. 97, спр. 147. Економічні взаємовідносини (Загальне). – 298 арк.. 25. Внешняя торговля Беларуси: основные вызовы и пути их преодоления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.research.by/webroot/delivery/files/pdp2009r04.pdf>. 26. Об итогах внешней торговли Республики Беларусь с Российской Федерацией в 2016 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.embassybel.ru/trade-relations/>. 27. Внешняя торговля Республики Беларусь. Статистический сборник. – Минск, 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnayaostatistika/publications/izdania/public_compilation/index_6365/. 28. Баланс внешней торговли товарами Республики Беларусь в январе – марте 2017 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/>. 29. Почему просела торговля с Евросоюзом [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://naviny.by/rubrics/economic/2016/03/25/ic_articles_113_191279. 30. Экономика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://president.gov.by/ru/economy_ru/. 31. Экспортное чудо Беларуси: как страна покорила Евросоюз [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://naviny.by/rubrics/economic/2012/02/24/ic_articles_113_176962/. 32. Беларусь и страны Европы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mfa.gov.by/bilateral/europe/>. 33. Европейский союз [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mfa.gov.by/multilateral/organization/list/c723f8823e56d467.html>.

Оксана Валион

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И СТРАН ЕВРОСОЮЗА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье проанализированы основные направления сотрудничества между Беларусью и Европейским Союзом во внешнеэкономической сфере на современном этапе. Определен общий формат отношений “Беларусь-ЕС”. Основное внимание сконцентрировано на следующих аспектах двусторонних торгово-экономических отношений: внешнеторговый оборот, экспортно-импортные операции, инвестиционная политика, международная техническая помощь.

Ключевые слова: Республика Беларусь, страны Европейского Союза, торгово-экономическое сотрудничество, экспорт, инвестиции.

Oxana Valion

TRADE AND ECONOMIC COOPERATION OF THE REPUBLIC BELARUS AND THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION AT THE PRESENT STAGE

The article analyzes the main areas of cooperation between Belarus and the European Union in the external sphere today. It presents the outlined general format of relations “Belarus-EU”. The main attention is focused on the following aspects of bilateral trade and economic relations, such as foreign trade turnover, export-import operations, investment policy, international technical assistance.

Key words: the Republic of Belarus, the European Union, trade and economic cooperation, export and investment.